

Kristóf Ibolya

A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke [1]

Jelen írás a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetében készülő A magyar nyelv nagyszótárához (Nsz.) kapcsolódó bibliográfiai adatbázisokat ismerteti.

A nagyszótári szócikkekben az egyes jelentéseket 1772 és 2010 között keletkezett, írott nyelvi publikált szövegekből származó példamondatok illusztrálják. A magyar nyelv nagyszótára korpuszalapú szótár lévén meghatározott szöveggyűjteményből dolgozik, és közli a feldolgozott szövegek pontos bibliográfiai adatait is.

A szótárra vonatkozó általános ismertetés és történeti áttekintés után az adatbázis jelenlegi felépítése, valamint az abban található adatok bemutatása következik. A bibliográfiai adatok mellett az egyes művek szerzőit és eredeti szerzőit tartalmazó adatbázis is kapcsolódik a szótárhoz.

Tárgyszavak: magyar nyelv; nagyszótár; névjegyzék; irodalomtudományi forrás; bibliográfia

A magyar nyelv nagyszótára

A nagyszótár olyan egynyelvű szótári műfaj, amely több szótártípust egyesít, így történeti jellegű értelmező szótárként jelenik meg. A többi szótártípushoz képest bővebb a címszavak száma, valamint részletesebb az egyes jelentések feldolgozása. Nem szorítkozik csupán egy nyelvi réteg leírására, így az irodalmi és köznyelv mellett például tájnyelvi és szleng kifejezések is előfordulnak benne, valamint szerepeltet szakkifejezéseket, és a sajtónyelvből is válogat.

A magyar nyelv nagyszótára – hivatalos nyelvészeti rövidítésben Nsz., valamint Nagyszótár – a magyar szótárirodalom egyedülálló vállalkozása. Az Nsz. korpuszalapú szótár, azaz az egyes jelentéseket a korpuszból – egy előre meghatározott szöveggyűjteményből – válogatott példamondattal adatolja. A példamondatok visszakereshetők a forrásból, mivel időrendben és pontos bibliográfiai adatokkal szerepelnek. Az előbb felsorolt jellemzők mellett újdonsága, hogy új típusként szerepel benne a bokrosított szócikk, amely elő- vagy utótagjukhoz sorolva összetett szavakat dolgoz fel. A szócikkek szaknyelvi minősítést kapott jelentéseit az adott tudományterület szakértője, elismert szakembere lektorálja. A magyar szótári gyakorlatban egyedülálló, hogy az adott szó ragozására utaló morfológiai kód [2] is szerepel a szótárban. A

Nagyszótár címszólistája az eddigi értelmező szótáraknál bővebb, így a tervezett kb. 110 ezer címszó körülbelül kétszerese a hétkötetes *A magyar nyelv értelmező szótára* (ÉrtSz.) [3] címszavainak, és körülbelül másfélszerese a *Magyar értelmező kéziszótár* 2. kiadása (ÉKsz.²) [4] címszavainak, emellett bővebb az egyes jelentések feldolgozása is. A nagyszótár elektronikusan, adatbázisként készül, lehetővé téve így a későbbi bővítést és a részletesebb keresést.

A nagyszótári korpusz

A Nagyszótár korpusza, azaz szöveggyűjteménye, amelyből a példamondatok származnak, három fő részből tevődik össze. A korpusz mindhárom része 1772 és 2010 között keletkezett, magyar nyelvű, nyomtatásban megjelent szövegeket tartalmaz: szépirodalmi, tudományos és sajtónyelvi forrásokból egyaránt válogatva. A szótár forrásjegyzéke e művek gyűjteményét, bibliográfiai adatait jelenti.

A szűkebb értelemben vett korpusz, a Magyar történeti szövegtár (MTSz.), amely különböző hosszúságú művekből származó szövegrészleteket tartalmaz. Egy-egy korpusztétel terjedelme eltérő: pár soros verstől több oldalas regényrészletig, vagy szakfolyóiratban megjelent tanulmányrészletig terjedhet. A korpusztételeket hétjegyű számsor azonosítja.

Az archivális cédulagyűjtemény – amellyel most legrészletesebben foglalkozunk – teljes köteteket tartalmaz, amelyeket a nagyszótári munkálatok során kicédeláztak. Egy cédulás kódot kapnak a többkötetes művek egyes kötetei (újrakezdődő lapszámozás esetén), vagy például egy napilap teljes évfolyama. Azonosítójuk C+4 számjegy kombinációja, és az egyes tételeken belül a leíró adatok (szerző, cím stb.) változatos képet mutathatnak.

A korpusz harmadik elemét az ún. kiegészítő szöveggyűjtemény alkotja, amelybe korábban már nyomtatásban publikált műveket tartalmazó, kereskedelmi forgalomba került CD-s források kerültek. [5]

A Nagyszótár megjelent kötetei

A Nagyszótárnak eddig összesen hat kötete jelent meg az MTA Nyelvtudományi Intézet gondozásában. A 2006-ban megjelent I. kötet a szótár használatához szükséges segédleteket és tájékoztatókat: a szótár történetét, szerkesztési elveit, informatikai hátterét, az MTSz. kialakulását ismertető tanulmányokat, a forrás- és névjegyzékeket, valamint a morfológiai kódok táblázatait tartalmazza. A II. kötettől a címszavak találhatóak betűrendben. Legutóbb a VI. kötet jelent meg, így az a-tól az *ekvivalens* címszóig találhatóak meg benne a címszavak.

- ❖ A magyar nyelv nagyszótára I. Segédletek. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2006. 1119 oldal
- ❖ A magyar nyelv nagyszótára II. A–azsúroz. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2006. 1552 oldal
- ❖ A magyar nyelv nagyszótára III. B–bes. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2011. 1039 oldal
- ❖ A magyar nyelv nagyszótára IV. Besz–by. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2013. 1020 oldal
- ❖ A magyar nyelv nagyszótára V. C–déz. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2013. 1247 oldal
- ❖ A magyar nyelv nagyszótára VI. Di–ek. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2016. 980 oldal

A Nagyszótár webes felülete

A VI. kötet bemutatójára készült el a szótár elektronikus felülete, ami a <http://nagyszotar.nytud.hu> címen érhető el. A *Merényi Csaba* által fejlesztett,

nyílt forráskódú alapokra épített weboldal az eddig megjelent nyomtatott kötetek anyagát tartalmazza. Az oldalon a böngészés mellett címszóra és címszórészletre kereshetünk. A szócikket a nyomtatott nézet mellett webes megjelenítésben is láthatjuk. A használatot dinamikus sűgő segíti.

A Nagyszótár története

A nagyszótári gondolat először 1821-ben jelent meg nyomtatásban, *Teleki József Eggy tökéletes magyar szótár. Elrendeltetése, készítése módja* című írásában [6]. Az 1830-ban alakult *Magyar Tudós Társaság* (MTA elődje) is alapvetően a nyelv művelésére jött létre. Már 1834-ben, 1840-ben megjelent egy tájékoztatás a szótárról [7] az akadémiai tagok számára. 1862-ben látott napvilágot *Czuczor Gergely* és *Fogarasi János* hatkötetes munkája, *A magyar nyelv szótára*. [8] A korban nagy jelentőségű munka a nagyszótárhoz képest egy szűkebb vállalkozás volt, így a nagyszótár továbbra is napirenden maradt. Közben folyamatosan zajlottak az elméleti viták:

- (1) A szótár szükségszerűen mindig válogat a lehetséges szókészletből, így kérdés volt, hogy milyen mértékű legyen ez a válogatás.
- (2) A szótárban minden nyelvi réteg szerepeljen-e, vagy csak a szépirodalom nyelve és köznyelv kerüljön feldolgozásra? Milyen mértékben szerepeljenek benne a szakkifejezések vagy a nyelvjárási szavak?
- (3) Folyamatos kérdés volt az időhatár is: mi legyen a szótár kezdődátuma (és az idők előrehaladtával a vége)?

A Nszt. jelenlegi kezdődátuma 1772, az újmagyar kor kezdete; vége az I–V. kötet esetében 2000, a korpuszbővítés óta, így a már megjelent VI. kötet és a munkában lévő szócikkek esetében, 2010. Kezdődátumnak sokáig 1750, a nyelvtörténeti szótár [9] vége szerepelt, de felmerült 1533, azaz a magyar nyelvű könyvnyomtatás korának kezdete [10] is. A viták mellett folyamatosan zajlott az anyaggyűjtés, azaz az egyes művekből adatszűrlést készítettek.

1898: Közösségi cédulázás

1898-ban jelent meg a *Magyar Nyelvőrben Simonyi Zsigmond* felhívása [11], amelyben „a művelt közönség, s főképen irodalomtanáraink közreműködésére” számítanak a nagyszótári munkálatok-

ban. A gyűjtőktől „a szótári szempontból fontosnak mutakozó szók, kifejezések, szólások” aláhúzását kérték, amely munka olyan jól sikerült, hogy az *Országos Széchényi Könyvtár* gyűjteményében több forráson is megtalálható ez a jel, többek között például a mikrofilmezett folyóiratok eredeti példányain.

A közösségi cédulázáshoz, azonban segítséget is adtak. Az 1898-ban megjelent felhívás után, 1899-ben megjelent egy utasítás „az új nagy szótár adatgyűjtőinek”, valamint a szótár tervezett „címszójegyzéke” is. [12]

Az 1960-as évek közepéig folyamatosan zajlott a célzott anyaggyűjtés, az adatcédulák készítése: kézírással, írógéppel, napilapokból kivágott részletekkel. A kicédulázott művek bibliográfiai adatait tartalmazó metacédulákon feltüntették a cédulázó nevét, valamint a műből kigyűjtött adatcédulák számát is. A nagyszótár cédulázói között szerepel például a nyelvész *Horger Antal* és *Csefkó Gyula*, továbbá a pedagógiai író, a cserkészmozgalomból ismert *Karácsony Sándor*.

Informatika a nagyszótári munkálatokban

A nagyszótári munkálatokban változást az 1980-as évek második fele hozott, amikor a munkálatokhoz már számítógépeket is igénybe vettek. Ekkor kezdődött a *Magyar történelmi szövegtár*, az MTSz. rögzítése – még kézi begépeléssel. A nemrég lezajlott korpuszbővítésnél és korhatáremelésnél (2000-ről 2010-re) már karakterfelismerő szoftverek végezték ezt a munkát.

A szótár adatbázisként készül, a szócikkek elektronikus formátumban születnek, a 2000-es évek elején WordPerfect, jelenleg pedig XMetal programban.

A szócikkek mellett a forrás- és névjegyzékek adatait is xml-fájlokban tároljuk. A metacédulák begépelése után 2005-re készült el azok egységes formája, és 2008-tól XML-formátumú fájlokban tároljuk az adatokat. [13]

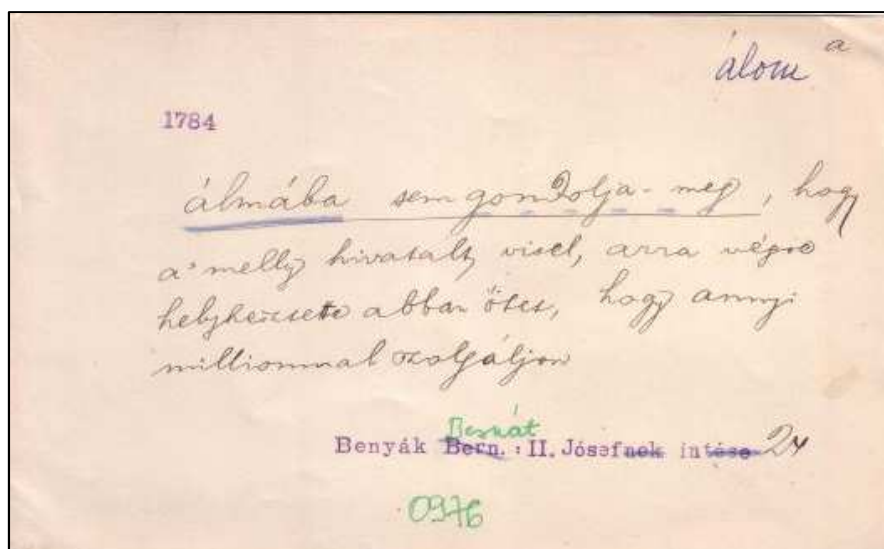
A példamondatok betűhű átírásban kerülnek be a szótárba, így a különleges betűk, mellékjeles karakterek rögzítésére az ún. Prószéky-kódokat alkalmazzuk (í= s43, ú= u24), de fokozatosan térünk át az Unicode kódolásra.

A készülő szócikkekkel valamint a szócikkírást, szerkesztést segítő egyéb fájlokat SVN verziókövető rendszerben tároljuk.

Emellett szkriptek segítik a mindennapi munkát: hibakeresésre, filológiai adatok és szócikkfájlok szabványosságának ellenőrzésére, valamint a szaklektorálási folyamatok segítésére is scripteket használunk.

Példamondatok a Nszt.-ben

A szócikkíró a szócikkírást során először az adatcédulával találkozik (1. ábra), ami a mondat mellett tartalmazza a szöveg keletkezési idejét, valamint a forrás rövidített nevét és az oldalszámot.

1. ábra Horger Antal által készített adatcédula az *álmom* címszóhoz

A forrás részletes bibliográfiai adatait tartalmazzák a metacédulák (2. ábra). A kötet szerzőjét, címét, megjelenési adatait, a könyv oldalszámát, a cédulázó nevét, a kötetből kiírt adatok, cédulák száma, valamint a cédulázás ideje, és az azt felülvizsgáló személy monogramja szintén megtalálható a metacédulán. Itt látható a forrás rövidített neve (idézés módja), ami kapcsolatot teremt az adatcédulával. A metacédulán látható áthúzások, javítások, kiegészítések a források pontos beazonosítása során végzett munka eredményét jelzik.

A nyomtatott kötetben a példamondat mellett a szöveg keletkezési ideje, a szerző neve, ha van az eredeti szerző neve, a fordítás ténye, valamint a forrás kódszáma minden esetben megjelenik. A forrás visszakeresésére, a részletes bibliográfiai adatok megtekintésére az I. Segédletek kötetben található forrásjegyzék jelent segítséget, amely a kódszám szerinti növekvő sorrendben tartalmazza az egyes forrástípusokat, így az archivális cédulanyag forrásjegyzékét, a Magyar történeti szövegtár forrásjegyzékét és a kiegészítő szövegtár forrásait. A jegyzékekhez tartozó későbbi javítások, pótlások, kiegészítések a III. és az V. kötet végén, míg a korpuszbővítéssel kiegészített lista a VI. kötet végén található.

Az egyes forrástípusok a nyomtatott kötetben a forrástípusokra jellemző eltérő felépítésű kódszámokkal jelennek meg. A 3. ábrán látható *álom* szócikk példaként hozott 4b. aljelentésében az

első példamondat a már korábban bemutatott céduláról, így cédulás forrásból származik. Hasonló ehhez a második példamondat Vas Gerebentől, 1866-ból, amely szintén cédulás forrásból, a C4832-es forrás 48. oldaláról származik. A harmadik *Móricz Zsigmond*-i példamondat a kiegészítő szövegtárból származik, elektronikus hordozón megjelent forrásból, ezért nem tüntették fel az adatok között a pontos oldalszámot. A jelentést bemutató, a képen látható utolsó példamondat a Magyar történeti szövegtár 1022001 azonosítószámú tételének 189. oldaláról származik.

4b. • *álmában sem* 'egyáltalán nem, a legmerészebb elképzeléseiben sem (gondol, hisz stb. vmit)' ❖ *álmába sem* gondolja-meg, hogy a' melly hivatalt visel, arra végre helyeztette őtet, hogy annyi milliommal szolgáljon (1784 Benyák Bernát ford. C0976, 24) | [a miniszter] *álmában sem* hiszi, hogy az ő életében fölszabadul a magyar jobbágy (1866 Vas Gereben C4382, 48) | De milyen szerencsém van nekem! – mondta a férfi nevetve, – ezt *álmomban sem* reméltem volna (1925 Móricz Zsigmond CD10) | olyan függetlenség a tiéd, amilyenre *álmodban sem* számítottál! (1974 Boldizsár Miklós 1022001, 189) | Ők

3. ábra A példamondat a nyomtatott kötetben

The image shows a handwritten metacard (metacédula) on aged paper. At the top left, there is a large 'R' and some initials. The main text is written in cursive and includes the following information:

- Sorszám:** É. 30/1909. Gy. 273.
- Feldolgozott művek:** (BENYÁK Bernát ford.)
- A szerző (illetőleg fordító) neve:** Benyák Bernát néven (ford.)
- A mű címe:** Felvilágosító Józsefnek az ő királyi léti tisztához fordított levele 1783. Itt azonosítással nével. [Névelből ford. Benyák Bernát] Lelkés. Hung. k. 2989.
- Megjelenésének helye és éve:** Pest, 1784. [Prakt. Akad. ny., Bud.]
- Feldolgozta:** Horger Antal, 1905. 10. 23. — 1909. 10. 2. János Tamás
- Önb. A könyv lapszáma:** 45 ✓
- Az adatok száma:** 75 1/2 → 60, duplikum
- Az idézés módja:** Benyák B. J. József in [...]
- A feldolgozást felülvizsgálta:** TV, 1989. I. 7
- Előbb is feldolgy. É. 130/1908**

At the bottom right, there is a signature and the text 'Korvácsy V., Budapest'.

2. ábra A kicédulázott forrás adatait tartalmazó „metacédula”

Míg a nyomtatott kötetben az egyes szócikkekben a forrásokot csak a kódszámok azonosítják, a Nagyszótár webes felületén a kódszám melletti ikonra kattintva rögtön megjelennek a bibliográfiai adatok is.

Elektronikus forrásjegyzék

A visszakeresésre, ellenőrzésre alkalmas meta-cédula ma már inkább csak történeti értéket képvisel.

A cédulás források adatait jelenleg XML-fájlban tároljuk. A fájl fejrésze a kötet bibliográfiai adatait tartalmazza, valamint a fájl további részében azokat az oldalakat részletesebben is leírja, ahol a fejtől eltérő szerző vagy keletkezési idő szerepel. Ebből az XML-fájlból készül a nyomtatott *I., Segédletek* kötetben megjelenő bibliográfiai adatsor, amely a szerzők neve mellett csak a kötet visszakereséséhez szükséges adatokat tartalmazza. De

ez a fájl az alapja a részletesebb adatokat megjelenítő elektronikus forrásjegyzéknek is.

Az elektronikus forrásjegyzék a <http://nszt.nytud.hu/forr.php> címen érhető el (4. ábra). A kívülálló számára több szempontú keresőfelületként működő, szabadon hozzáférhető oldal, a munkatársak számára további funkciókat biztosít. [14]

A felület az alábbi keresési lehetőségeket kínálja:

- keresés forrásra: Az ebbe a mezőbe írt keresőkifejezés, amely automatikus szóvégi csonkolást tartalmaz, az XML-fájl minden szöveges eleme között keres. A beírt kifejezést találatként kaphatjuk szerzőre, kötetcímre, rész címére, kiadóra, szerkesztőre, sorozatra is. A mező alatti jelölőnégyzetekkel szűkíthető a keresés az egyes forrástípusokra, így a korpusz a Magyar történeti szövegtár, a cédula a cédulás források, míg a kiegészítő a kiegészítő források adatai közötti keresést teszi lehetővé.

Keresés

Forrás: Forrásazonosító:

korpusz cédula kiegészítő

Szerző: Szerzői azonosító:

Eredeti szerző: Eredeti szerzői azonosító:

Címszó:

korpusz cédula kiegészítő

Ebben a mezőben a forrásjegyzék különféle azonosítóira lehet keresni:

- ◆ az archivális cédulaanyag azonosítójára **C####** vagy **c####**,
- ◆ a Magyar történeti szövegtáréra **#####**,
- ◆ a kiegészítő szövegtáréra **CD##**, **Cd##**, **cD##**, **cd##**, illetve **CD####**, **Cd####**, **cD####**, **cd####**,
- ◆ az egységesített forrásjegyzék belső rekordazonosítójára **R#####** vagy **r#####** alakban kell hivatkozni.

Kristóf Ibolya bejelentkezve
Filológiai ellenőrzés bejelentése | Filológiai ellenőrzendőket megtekintése
Új szerző bejelentése | Igényelt (eredeti) szerzők megtekintése
Pótcédulázás bejelentése | Pótcédulák nyomtatása
Stoplistatétel törlése
Stoplistatétel felvétele
Filológiai bejelentés törlése
Filológiai ellenőrzendőket táblázatos letöltése

Kijelentkezés

4. ábra Az elektronikus forrásjegyzék nyitóoldala, a bejelentkezés után elérhető legtöbb funkcióval

- keresés szerzőre: Szerző a nagyszótár esetében mindig az adott, magyar nyelvű szöveg alkotóját jelenti. Szerzőként megkülönböztetés nélkül *megadjuk a kötetben szereplő és a kutatással kideríthető, névtelenül megjelentetett művek kutatással kideríthető szerzőit is.*
- eredeti szerzőre való keresés esetében a fordítás alapjául szolgáló mű alkotóját kapjuk találatként. Itt is megkülönböztetés nélkül szerepelnek a kötetben szereplő és a kutatással kiderített szerzők.
- címszóra való keresésnél megláthatjuk, hogy az oda begépelte magyar nyelvű kifejezés megtalálható-e az egyes nagyszótári forrástípusokban. A Magyar történelmi szövegtár és a kiegészítő forrásjegyzék esetében konkrét értéket kapunk, míg cédulás források esetében csak azt láthatjuk, hogy készült-e ilyen cédula.
- forrásazonosítóra való keresésnél konkrét azonosítószámhoz tartozó forrás adatait jeleníthetjük meg.
- szerzői kódszámokra történő keresésnél az XML-fájlban tárolt, a szerzőt vagy eredeti szerzőt egyedileg azonosító számsor beírására van lehetőségünk.

A felületen való keresést mezőnként változó dinamikus sugó segíti (a 4. ábrán a forrásazonosítóra való keresés sugója látható az eredeti szerzői kódszámra való keresőmező alatti négyzetben). Mivel nincsen keresés gomb, a keresési folyamat az enter billentyű lenyomására indul.

A szerzői keresés eredményeként találatként kapjuk az összes szerzői névalakot, amelyben szerepel a beírt karaktorsor. Az egyes személyeket az indexszám különíti el, valamint a születési és halálozási év is segít beazonosítani, hogy *Németh László* esetén a közismert 20. századi íróról, a 18. században alkotott szerzőről vagy a mosoni plébánosról van-e szó.

A kiválasztott szerző nevére kattintva láthatjuk a szerzőről tárolt részletesebb adatokat. A szerzőkről a névadatok mellett a születési és halálozási évet tartjuk nyilván, mivel ez segít a példamondatok keletkezési idejének ellenőrzésében. Ha ez nem állapítható meg, akkor szögletes zárójelben közöljük azokat az éveket, amikor forrásaink alapján a szerző alkotott, például a már említett *Németh László*³ mosoni plébános esetében. Emellett feltüntetjük az ismert álneveket, névváltozatokat is, valamint a beazonosítást segítő a szerző foglalkozását. A szerzői adatokat szintén XML-fájlokban tartjuk nyilván, ez a fájl tartalmazza a szerzőt azonosító egyedi kódszámot.

Szerző alatt mindig az adott magyar nyelvű szöveg előállítóját értjük, míg eredeti szerző az a személy, akinek idegen nyelvű szövege alapján a magyar nyelvű szöveg készült. Eredeti szerzőkről életrajzi adatokat nem tartunk nyilván, csak a hivatkozásban használandó névformát (a vezetéknévét). Például *Széchenyi István* két szerzői XML-fájlban található meg: eredeti szerzőként (német nyelvű naplói miatt) csak a nevét tároljuk, míg szerzőként születési és halálozási idejét is.

A szerzői nevek egységesített alakjának meghatározásakor az irodalmi hagyományt követjük, a szerzői neveket nem transliteráljuk, a magyar irodalmi lexikon és a világirodalmi lexikon az elsődlegesen mérvadó források.

A szerzői névre való újabb kattintással érjük el azoknak a műveknek a listáját, ahol az adott névalak előfordul.

Az 5. ábrán látható lista első felében a cédulás források, majd a korpuszos források felsorolásának eleje látható. A cédulás forrásoknál minden esetben látható a forrás rövidített neve, ami az adatcédulákon előfordulhat.

A legtöbb cédulás műnél érthető a fenti keresésnél, hogy miért jelent meg találatként. A forrásjegyzék bemutatására a találatok közül az 5. ábrán kiemelt C5369 Testvérország című forrást mutatunk be részletesen.

A 6. ábrán láthatók részletesen az 5. ábrán kiemelt forrás adatai. A tétel elején kiemelve a forrás azonosítószáma látható (C5369).

Dőlt betűkkel a cím rövidítése, majd szögletes zárójelben a kötet valódi címadatai. A rövidített címre azokban az esetekben van szükség, amelyekben a szöveg szerzősége nem állapítható meg, ekkor az adott oldalról származó példamondatot ezzel a rövidített címmel hivatkozunk, így jelenik meg a szótárban.

A bibliográfiai adatok alatt látható az adott mű részletes tartalomjegyzéke – akkor és olyan részletességgel, ahogy az a szócikkíráshoz szükséges (feltüntetve a különböző szerzők, eltérő keletkezési idők). Így például a 6. ábrán szereplő meseantológia meséinek szerzői, keletkezési idejük, és a 7. ábrán látható, hogy a 229-232. oldalakon szerepel Móra Ferenc meséje.

Vissza Új keresés

C3203 Daru utcától a Móra Ferenc utcáig, 1934. (Móra: Daru utca I.; ÉrtSzGy. 66)
 C3204 Daru utcától a Móra Ferenc utcáig, 1934. (Móra: Daru utca II.; ÉrtSzGy. 66)
 C3205 Ének a búzamezőkről, 1932. (Móra F.: Búzamezők I.)
 C3206 Ének a búzamezőkről, 1932. (Móra F.: Búzamezők II.)
 C3207 Óreg diófák alatt, 1934. (Móra F.: Óreg diófák alatt [?])
 C5059 Móra Ferenc válogatott elbeszélései, 1944. (Móra F.: Vál. Elb.; Móra F.: VálElb.; ÉrtSzGy. 126)
 C5246 Sokféle, 1927. (Móra F.: Sokféle)
C5369 Testvérország, 1963. (Testvérország)
 9459001 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459002 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459003 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459004 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459005 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459006 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459007 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459008 Kíncskereső kisködmön, 1918.
 9459009 Dióbél királyfi, 1922.
 9459016 Hol volt, hol nem volt., 1931.

Rekordazonosító: R0054090
 Javítás a(z) **B** kötetben!

< **C5369** >
Testvérország. [= Testvérország. A világirodalom legszebb meséi.] Szerk. Kormos István. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1963.

Idézés módja:
 Testvérország

5-19
 Rónay György ford.-Perrault: Szamárbőr.

20-37
 Bartóc Ilona ford.-Nodier: Aranyborsó és Borsóvirág.

38-42
 Rónay György ford.-Grimm¹-Grimm²: A csodálatos hegedűs.

43-72
 Szőlősgazda ford.-Dobozoskő: A fekete bűb.

5., 6. ábra **A C5369** forrás adatai az elektronikus forrásjegyzékben

213-224
 Jékely Zoltán ford.-Kipling: A magányosan sétáló macska.

225-228
 Rab Zsuzsa ford.-Gorkij: Jaska.

229-232
 Móra Ferenc: Szépen szóló muzsika.
 Keletkezési idő: 1934 e.

233-239
 Móricz Zsigmond: Fillentő.
 Keletkezési idő: 1942

240-250
 Rab Zsuzsa ford.-Bazsov: Aranyhajszál.

251-254
 Rab Zsuzsa ford.-Tolsztoj¹: Aljonuska húgocska, Ivanuska bátyuska.

7. ábra **Móra Ferenc: Szépen szóló muzsika** című meséje a **C5369** azonosítószámú forrásban

Összességében

Összességében elmondható, hogy nyelvészeti okok miatt, a nagyszótári munkálatokat figyelembe véve, szinte „véletlenül” született egy tartalomjegyzék-adatbázis. Bár a feldolgozás köre nem teljes, a tartalomjegyzékesítés csak több szerző vagy a többitől eltérő keletkezési idő esetében történt meg. Az adatbázis összesen 7 904 cédulás forrás, és 1 961 korpusztétel adatait tartalmazza. A korpuszos források a gyakori mű szintű kódszámok miatt szintén értelmezhetők akár tartalomjegyzék-adatbázisnak.

Emellett 6 985 magyar nyelven alkotó személyről tartunk nyilván életrajzi és névváltozati adatokat a 18. századtól kezdve a 21. századig.

1 878 azon eredeti szerzők száma, akik ebben a szabadon hozzáférhető adatbázisban szerepelnek.

A számszerű adatok mellett a nagyszótári munka során filológiai eredmények is születtek, például több közismert mű pontos keletkezési idejére derült fény.

Az adatok tisztítása, a cédulás források autopszián alapuló tartalomjegyzékesítése jelenleg is zajlik, az adatbázisba folyamatosan kerülnek be újabb szerzők, eredeti szerzők és adatok, ahogy a Nagyszótár készül, VII. kötetének munkálatai ezt indokolják.

Jegyzetek és irodalomjegyzék

- [1] A 2017-es Networkshop konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata.
- [2] A morfológiai kódok táblázatát az I. Segédletek kötet tartalmazza. A rendszer alapja Elekfi László Magyar ragozási szótára, amit Laczkó Krisztina egészít ki.
- [3] A magyar nyelv értelmező szótára 1–7. ; főszerk.: Bárczi Géza és Országh László, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959–1962.
- [4] Magyar értelmező kéziszótár 2. átdolg. kiad. főszerk.: Pusztai Ferenc, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003.
- [5] A nagyszótári források részletesebb ismertetését Szabó Tamás Péter: Tájékoztató a forrás- és névjegyzékek használatához. In: A magyar nyelv

nagyszótára I. Segédletek. Főszerkesztő: Ittész Nóra. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2006. p. 53–64. tartalmazza.

- [6] Teleki József: Egy tökéletes magyar szótár. Elrendeltetése, készítése módja. In: Jutalom feleletek a magyar nyelvről, a Magyar Nemzeti Museum 1815., 1816., 1817. esztendei kérdéseire. 2. kötet. Kiad. Horvát István. Pest : Trattner Ny., 1821. p. 1–71. <http://mek.oszk.hu/16100/16197/>
- [7] Terve a nagy magyar szótár belső elrendelésének. Kiad. a Magyar Tudós Társaság. Buda, 1834. A nagy magyar szótár belső elrendelésének, s miképeni dolgoztatásának terve. Utasításul a Magyar Tudós Társaság tagjainak. Buda, 1840.
- [8] Czuczor Gergely – Fogarasi János: A magyar nyelv szótára. I–VI. köt. Budapest, Emich, 1862–1874.
- [9] Magyar nyelvtörténeti szótár. A legrégebbi nyelvemlékektől a nyelvújításig. I–III. köt. szerk. Szarvas Gábor és Simonyi Zsigmond. Budapest, Hornyánszky, 1890–1893.
- [10] 1533-ban Krakkóban jelent meg Komjáti Benedek bibliafordítás-részlete, amely az első teljes terjedelmében magyar nyelvű nyomtatott könyv volt, és Pál apostol leveleit tartalmazza.
- [11] Simonyi Zsigmond: Fölvívás az új Nagy Szótár munkálataiban való részvételre = Magyar Nyelvőr, 1898. május 15. XXVII. kötet V. füzet p. 240.
- [12] Utasítások az új nagy szótár adatgyűjtőinek. Közveteszi a Magy. Tud. Akadémia szótári bizottsága. Budapest, Hornyánszky, 1899. Címszó-jegyzék. : Előkészületül a Magyar nyelv szótára új kiadásához. Készítette és kézirat gyanánt kinyomtatta a Magyar Tudományos Akadémia Szótári Bizottsága. Budapest, Hornyánszky, 1899.
- [13] Az adatok egységesítését és XML-lé alakítását Szabó Tamás Péter a szótár korábbi filológiai és Mártonfi Attila informatikai munkatársa végezte.
- [14] Az elektronikus forrásjegyzék felületét Mártonfi Attila, a Nagyszótár korábbi informatikai munkatársa alakította ki.

Beérkezett: 2017. XII. 19-én

Kristóf Ibolya

a Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvtudományi Intézet
Szótári Osztályának tudományos
segédmunkatársa,
E-mail: kristof.ibolya@nytud.mta.hu